

nimam svojega. Ne zamerite izgubljenemu sinu in zadnji pozdrav vsem našim!

Vaš

nesrečni

Vinko Brus.

Mat, vas 1. jan. 1913.

To pismo je doslovno prepisano. Original pa hrani njegov oče Janko Brus na Polici.

»Slovenca« vprašamo, čemu ne pove, zakaj ni Brus, ki je bil v skrajni sili in potrebi, dobil draginjske doklade, ki bi ga rešila smrti? Naj pove, če more, ni li bila krivična razdelitev draginjskih dokladov zadnji in odločilni povod, da si je Brus pogljal kroglo v srce? »Slovenec« naj citira Brusovo pismo, ki ga danes objavljamo mi, potem bodo tudi njegovi čitatelji vedeli, kaj se je godilo v Brusovi duši — kar pove tudi pismo na očeta — potem bodo vedeli, kdo je Brusa tiral v smrt in končno bodo tudi vedeli, kje in kdo so lijene!

Pridobivajte našemu listu novih naročnikov! Vsak organiziran učitelj in vsaka organizirana učiteljica mu bodi naročnik, oziroma naročnica! — Okrajna učiteljska društva, na delo! Storitve svojo dolžnost!

Nesramnost.

»Slovenski Učitelj« piše v svoji zadnji številki preteklega leta glede na volitve zastopnikov ljubljanskega učiteljskega v. c. kr. mestni šolski svet doslovno tako-le? »Poznamo junake, ki so s svojimi glasovi zavrgli krščansko zastopstvo v c. kr. mestnem šolskem svetu ter dali prednost privesku svobodomiselnih četašev, ki jim je cilj — brezverska šola, šola brez Boga. To naj bi premislili predvsem tisti glasovalci, oziroma glasovalke, ki imajo krščanstvo in krščansko vzgojo vedno na jeziku in se v šoli morda tudi po tem ravnaajo, pri volitvi pa se družijo s privrženci portugalskih razmer in francoske framasonske šole, potem pa tožijo, da jih S. L. S. ne vpoštevata ter ji celo očitaajo, da je »krivična«!

Povdarjamo, da priobčuje »Slovenski Učitelj« tako nesramnost pod uredništvom kateheta Čadeža in c. kr. okraj. šolskega nadzornika J. Novaka. In za to nesramnost sta tudi odgovorna imenovana dva gospoda. Prvi je duhovnik, in stvar njegove vesti je, kako more tako nesramno in lažnivo natolcevanje spraviti v sklad s svojim stanom. Drugi je c. kr. šolski nadzornik, ki bi moral kot tak nasproti vsemu učiteljsstvu čuvati največjo objektivnost in dostojnost. Kako naj ima učiteljsvo zaupanje do takega nadzornika, do takega strastnega klerikalnega petelina, ki krije s svojim c. kr. dostojanstvom take nesramnosti in perfidnosti? Takega bezniškega zmerjanja so bili doslej zmožni samo žganja pijani cigani, od katehetov in nadzornikov tega doslej vendarle nismo bili vajeni. Kakor kaže urejevanje »Slovenskega Učitelja«, sta tudi katehet Čadež in nadzornik Novak vrgla vso dostojnost na smetišče in sta se brez stida pridružila — Boltatovemu Pepetu s Krdelovega! Skandal!

Kakor vidimo, smo prišli na Kranjskem tudi že tako daleč, da smejo celo uradne osebe zmerjati kakor pijane barabe! In to zmerjati poštene ljudi, ki jim ne more nihče očitati nobenega nepoštenega dejanja.

Janez Levec, Juraj Režek, Fran Črnagoj in Marija Mehletova so pošteni in skozinsko, so tako čisti in lepi značaji, da se defraudantje, tatje in prešestniki še v njihovo bližino ne upajo! Ali naj morda ljubljansko učiteljsvo voli za svoje zastopnike Janka Nepomuka Jegliča, Antona Smrdela, Pavla Gorjupa ali patra Hiacinta? Ali bi bilo to — krščansko zastopstvo?

Sedaj pa prideta katehet in c. kr. nadzornik ter mečeta pošteni ljudem v obraz svobodomiselnih četaše, portugalske razmere in francoske framasone! Da, vsi ti imajo več poštenja v sebi, kakor ga pa imajo ljudje, ki nosijo Boga vedno na jeziku, so pa tako moralno popačeni, da brez vsakega pomisleka pošteni ljudem in zglednim učiteljem kradejo dobro ime. Skandal — trikrat škandal! Časti si ne damo jemati od nikogar!

Škoda prerokanja z njimi! Bob ob steno! Klerikalec je tako zakrknjen grešnik, da se ga ne prime nobena beseda. V svoji slepi strasti drvi naprej, brba po blatu, končno pa sam obtiči v njem!

Tovariši Levec, Režek in Črnagoj ter tovarišica Mehletova pa so dolžni svoji časti in ugledu naprednega ljubljanskega učiteljskega, da citirajo »Slovenskega Učitelja« pred sodišče! To — kakor rečeno — so dolžni storiti, da se ne bo mislilo, da se sme res že vsak prismojknjen klerikalec čohati ob poštenju poštenega učiteljskega!

Tamkaj bodo kateheta in nadzornika že poučili, kaj smeta in česa ne. To bi sicer morala storiti škof Jeglič in predsednik deželne šolskega sveta baron Schwarz toda....

Fiat justitia! Lahko nas izstradajo, lahko nas fizično uničijo, ampak ubijali nam ne bodo edine odlike, ki jo imamo — časti! Nihče in nikoli! Mera je polna, zato pa — fiat justitia!

Delovanje »Lege Nazionala« in naloge »Družbe« v Istri.*)

Kdor pazneje spremlja delovanje »Lege Nazionala« v Istri v tej zadnji dobi, temu gotovo ni izbegnilo, kako so Italijani to delo postotirili in uredili, obdelovanje po gotovem načrtu pozicije, v katerih se najbolj boje probujene hrvaške in slovenske narodne zavesti.

Ker pa se v naši javnosti ne vodi rado računa o tem sistematičnem in vsestranskem delovanju raznarodovanja, oziroma umetnem vzdrževanju italijanske premoči v gotovih hrvaških in slovenskih krajih Istre, in ker z druge strani to nepoznavanje pravih razmer v Istri ne more povzdigniti oduševljenja Hrvatov in Slovencev za narodno stvar: bo dobro, da sedaj, v novem letu, obelodanimo nekoliko števil in podatkov o svoji istrski nevolji, da morda vendar vzpodbudimo našince, da bodo podpirali najplemenitejšo borbo našega naroda.

»Lega Nazionala«, katere proračun je že prekoraj pol milijona kron in za katerega doprinese sam Trst toliko, kolikor ves hrvaški narod za Družbo, to je: kron 160.000 (v letu 1912 je nabral za Lego 102 tisoč kron), vzdržuje v Istri 22 šol in 27 otroških zavetišč.

Umeje se, da se Legino delo osredotočuje izključno v hrvaških, oziroma slovenskih krajih, kakaj kjerkoli je po zakonu predpisano število italijanskih otrok, tam se že dežela briga za italijanske ljudske šole.

Hrvaški in slovenski kraji, kjer obstoje Legine šole, so prave predstraže italijanstva. Vse te šole spremljajo ljudske knjižnice, duhovnik in vseučiliščnik, potem kaka godba, pa Circolo di Coltura in Legina podružnica. In vse to gre za enim smotrom, da ustanavlja italijanska narodna središča, iz katerih bodo, kakor iz trdnjav, naskakovali naše okolice, da jih podjarmijo in raznarode.

Lega je v minolem letu izdatno podpirala tudi godbe zlasti v raznih hrvaških krajih Istre. Tem godbam je glavna naloga ta, da sodelujejo na raznih nastopih, da prirejajo našemu neukemu ljudstvu ples, na katerih se propagira italijanstvo in širijo italijanske popevke.

»Lega« vzdržuje v Istri 27 ljudskih knjižnic.

Ti podatki govore cele knjige. Najbolj pa se to delo raznarodovanja našega naroda osredotočuje na otokih Cres-Lošinj, v Labinski občini in v Poreškem okraju, ki se političsko priznavajo za italijanske, dasi je prebivalstvo v njih ali izključno ali pretežno hrvaško.

Uspeh italijanskih šol ni vsekdar obilen, toda vedno zadosten, da zbujajo v nas skrb. »Lega« pazi posebno na to, da v svojih šolah nastavlja učitelje, ki so, ako le je možno, iz dotičnega kraja, kjer je šola. Zakaj domačin ima največ vpliva in pozna najbolje okoliš. Za podpore učiteljskim kandidatom je porabila »Lega« v minolem letu K 21.780.

»Družbe«, ki je poklicana, da paradižira Legino delo, čakajo torej velike naloge. In verujte nam, da mi za sedaj niti ne moremo misliti na osvajanje že izgubljenega, ker imamo preveč posla z odbijanjem novih, vedno hujih napadov. No, svoje blagoslovljeno narodno odposlanstvo bo mogla družba vršiti le tedaj, ao bo dobivala iz naroda obilne podpore. Ne le, da treba pomnožiti dosedanje Družbine vire, ampak iskati bo tudi novih. — Zakaj brez materialnih sredstev ne moremo nikdar nikamor.

Ali ni naravnost žalostno, da v vsem našem narodu ima Družba le nepolnih 1000 članov, dočim jih Lega šteje 46.000? A koliko se je že naglašala dolžnost vsakega Hrvata in Slovenca, da je član Družbine vojske! Družbine podružnice bi morale oživeti v novem življenju. Leginih 62 podružnic kar tekmujejo na delu, Družba pa ima — in to je sramota — podružnic, ki sploh nimajo niti — članov! Takega... rodoljubja je mnogo posebno po Dalmaciji. A ravno tam bi morali najbolj vedeti, kakov protivnik nam je Italijan!

Podružnice morajo postati Družbi v glavno oporo: one morajo biti zastopnice in pospeševalke Družbinih idealov. Potem bi morali tekmovati v darežljivosti: naše občine, vsi naši denarni zavodi, vse naše gospodarske in kulturne institucije. Samo tržaška občina, ki sicer demonstrativno podpira italijansko šolstvo po slovenski okolici, doprinese za Lego letnih 15.000 K.

* Članek je obenem odposlan zagrebškemu »Obzoru« in tržaški »Edinosti«.

Dunaj daruje nemškimi šolskim društvom 41.500 K. Od te vsote dobiva nemška šola v Opatiji 1000 K. V Hrvaški, Dalmaciji in Istri pa je 693 občin, od katerih dobiva naša Družba ne polnih 10.000 K na leto. Malo!

Družbina četa 1000 kakor da se je izjavila. Ali ni karakteristično, da Družba, ta najpopularnejša hrvaško-slovenska ustanova, šteje le 170 ustanovnikov, dočim jih ima več društvo v varstvo — živali!

Naša mladina, ki se neprestano hudi na vsa staro in na starce in ki le — »reformira« naše narodno življenje, toži, da ne more »delati«. Tu jej je Družba! Ta je nad strankami — ideal vseh Hrvatov in Slovencev. Poskrbite zanjo!

Leto 1913. pripravljajo za Hrvate in Slovence Istre ljutih bojev. Italijani so se resno dali na delo, da bi se jim ne zgodilo z Istro tako kakor se jim je z Dalmacijo! Ali bo na naši strani bojevnikov, ki se bodo znali meriti s preporenimi vrstami narodnih sovražnikov?!

Nadejamo se, da se Istra prva gane; zahtevamo pa od vseh Hrvatov in Slovencev — posebno pa od prvih — da priskočijo Istranom na pomoč, ker sami ne morejo odbijati tolikih udarcev.

Zato vsi: naprej za Družbo!

Poziv!

Nujno rabimo podatkov tudi glede udeležbe, oziroma glede udeležencev in udeleženk na tečaju za izobrazbo meščanskošolskega učiteljskega. Prosimo vse prizadete, da nam nemudoma javijo vse, kar vedo z ozirom na dopust, na plačevanje namestnikov itd. Prosimo nujno in točno! Pojasnila na naslov našega uredništva!

Laška pravna fakulteta v Trstu.

Postavljen je temelj laški pravni fakulteti v Trstu! Vlada je kar nakratko poslala laškega profesorja v Trst in ta je začel predavati pravo na trgovski visoki šoli Revoltella. »Piccolo« je nekaj časa vabil juriste, naj se vpišejo v tečaje, ki se otvorijo. Vpisali so se in prišli so poslušati, veseli in zadovoljni. Temelj je tu, pričelo je, Trst dobi laško pravno fakulteto. Zmagala je deviza: Trieste o nulla!

Opozarjali smo tudi mi na nevarnost in klicali poklicane faktorje na strovo, da zabranijo nakane vlade in Lahov. Začetkom novembra lani smo ponovno opozarjali, kaj se ustvari v Trstu proti nam, ponavljajoč pomembnost laških juridičnih predavanj, ki vedejo do laške univerze v Trstu povedali smo kak udarec pomeni to Slovincem in Hrvatom, poudarjali, kako nedosledna je odločujoča visoka gospoda na Dunaju, ki je videla v ustanovitvi italijanske pravne fakultete v Trstu ognjišče irredentizma, sedaj pa postavlja to ognjišče ob Adrijo, razlagali, da se ne sme pripustiti, da Italijani dobijo, kar žele in Trst, mi pa ostanemo praznih rok, in zahtevali smo od slovenske javnosti, naj se zdrami iz letargije in formuliira slovenske visokošolske zahteve. Govorili smo tudi mi in storili svojo dolžnost, a zamanj.

Tisti, ki vodijo slovensko politiko in imajo veliko odgovornost, so nakratko odpravili to zadevo s par neslanimi besedami v »Slovenca«. Tako se ni storilo nič od strani posilancev proti pričetku italijanske univerze v Trstu, kar je bilo treba storiti, da ne dobimo udarca, katerega težko bo težko prenašal naš narod.

Od slovenske poklicane, vodilne strani se ni zgodilo nič — pač pa se je zgodilo od strani vlade in Italijanov to, da so začela v Trstu juridična predavanja na trgovski šoli Revoltella.

Irredenta v Primorju cvete, sodnije razkrivajo gnolobno občinskih uprav v italijanskih rokah — v takem času je položila osrednja vlada pričetke italijanske univerze v Trst. Kršeno je zopet enkrat najprimitivnejše načelo političke enakopravnosti narodov, in Slovani v Primorju so dobili za svojo vdanost in zvestobo pošteno bres od strani Stürgkhove vlade.

Predavanja v Trstu so se pričela v sredo zvečer pretekli teden. Profesor Benussi predava trikrat na teden, in sicer civilno pravdo, pomorsko in menično. »Zeit« dostavlja, da se bo vršilo sčasoma predavanje tudi iz finančne vede, državnega in administrativnega prava. »Zeit« pravi, da so sedanja predavanja privatnega značaja za državni izpit — ali načrt vlade gre za tem, da se ta predavanja združijo ter stvorijo juridično fakulteto. To vprašanje se reši po parlamentarnih pogajanjih o problemu fakultete.

Da, s tako politiko mi Slovenci ne pridemo nikamor! So vprašanja, ki zahtevajo skupno delo in možato postopanje — to vede do smotra; dokler pa ne bo takega skupnega dela in možatega

postopanja, tudi ne bo uspehov na naši strani, marveč bodo uspehi vedno le na strani naših nasprotnikov! — Sedanja vodilna politika vede mal narod naš v pogubo. To nam izpričuje iznova zmaga Lahov v vseučiliškem vprašanju. Mi stojimo praznih rok — Lah ima vse!

Agitirajte za svoje glasilo! Pridobivajte mu novih naročnikov!

Tretji slovenski protialkoholni kongres.

V Ljubljani dne 29. in 30. dec. 1912.

Vršil se je v veliki dvorani »Uniona« ob navzočnosti vseh slojev našega ljudstva, v nedeljo popoldne je bila udeležba uprav velikanska — gotovo nad 2000 ljudi.

Prišli so tudi premnogi zastopniki raznih oblastev. Opazili smo celo zastopnika goriškega deželnega odbora in c. kr. namestništva v Trstu.

Praznovala se je sicer 10letnica ustanovitve abstinentskega društva v Ljubljani, toda tolikšno množico preprostega ljudstva in inteligentov je na združila gotovo še bolj bojazen, kaj bo z našim narodom, med katerim se vedno hujši širi pijančevanje, kar nam posebno žalostno pričajo tozadevne žalostne številke. Konstatiralo se je namreč, da se med Slovence sploh na leto izda za opojne pijače do 100 milijonov kron, od katerih pripada na Kranjsko nad 30 milijonov. Več kot polovica tega denarja pa gre — med tujce, naše neprijatelje Nemce!

Posebno važno in velikega pomena za slovensko protialkoholno gibanje je veselo dejstvo, da so vrhovi slovenskim abstinantom priskočili na pomoč slovenski zdravniki, njim na čelu predsednik društva g. dr. Demeter Bleiweis vitez Trsteniški.

Marsikateri izmed dosedanjih zasmevalcev nas ubogih zdržnikov bo moral poslej prenehati s pomilovanjem pogledovati borilce za treznost naroda, ko mu bo avtoriteta zdravniške vede potrdila o pravem namenu protialkoholnega društva »Svete vojske«, kakor se sedaj imenuje.

Kralj alkohol ima velikansko, od pamtveka priborjeno moč med narodi.

Da se ta moč vsaj ublaži, je potrebna trdna nasprotna organizacija, katere namen je v prvi vrsti poučevanje ljudstva, da bi to potem samo zahtevalo primerne zakone proti pijančevanju, kakor se je že zgodilo po severnih evropskih državah.

Za tako delovanje je pa predvsem potrebna slega, ki jo je zagovarjal v pričo škofa prav odločno predsednik župnik g. E. Kalan ob odobravanju vseh udeležencev.

Enako je izjavil napram politiku-abstinentu dr. Kreku, ki mu je očital dvonjo dušo, da se bo poslej še bolj varoval vsakršnega politikovanja v svojem listu »Zlati dobi«.

Prav tako je pozival k skupnemu protialkoholnemu boju tovariši Hrvat, povdarjajoč, da se naj smatra to delovanje za kulturno delo in častno narodno dolžnost, kakor pri naših bratih Čelih.

Njegovo predavanje je bilo sprejeto z velikim odobravanjem.

Zdravniki so posebno častno rešili svojo nalogo. Imeli so 4 predavanja, ki so bila temeljita in poučna.

Dr. A. Levičnik je v svojem referatu »Alkohol in tuberkuloza« dokazoval, kako pijančevanje v človeku pripravlja pot jetiki in zmanjša odpornost vseh človeških organov proti vsakovrstnim boleznim. Na posebnem slučaju iz svoje zdravniške prakse je pokazal, kako dobrodejno vpliva na človeka abstinencia v mladosti. Človek, ki je postal po 19. letu svoje starosti pijanec in se ga je lotila v poznejši dobi jetika, je na njegov nasvet takoj brez posebnih premagovanj opustil vsakršno uživanje opojnih pijač.

Dr. O. Krajec je navedel mnogo zanimivih statističnih podatkov o pijancih, n. pr.: povprečna umrljivost teh presega število zmernikov za 40%. Bolniška blagajna v Lipskem izkazuje, da prideta na treznike na 100 dni le 2 bolniška dneva, pri pijancih pa 12. V Nišu na Srbskem, kjer je lečil uboge ranjence, ni videl v 6 tednih nobenega pijanega človeka. Pravili so mu Srbi, da se tam uživajo opojne pijače le o velikih praznikih. Ves čas vojne na Balkanu je bil vojakom prepovedan alkohol.

Zanimiva je tudi končna paralela med konsumom alkohola v Srbiji in na Kranjskem. Povprečno pride na Srba letno 12 litrov žganja (20%), 3,2 l piva in 10,2 l vina. Na Kranjskem pa v letu 1905.: 11 l žganja (40%), 26 l piva in 60 l vina.

* Tu ima prvo zaslugu Sokolstvo, kakor tudi prvi nas Sokolstvo propagira zmernost in treznost. Uredn.

V ravnokar preteklem letu so se številke glede žganja v naši ožji domovini gotovo precej zvišale, a glede vina znižale.

Zdravnik dr. Schwab iz Celja je imel kar 2 referata. V nedeljo je poljudno obravnaval o vplivu alkoholizma na človeško telo, v ponedeljek pa bolj znanstveno, vendar tako, da je vsak lajik lahko uspešno zasledoval njegovega dokazovanja o temi: »Fiziološki učinki alkohola na človeško, posebno na otroško telo.« V pojasnilo je dobro služila znana Weichselbaumova slika.

O odraslih pijancih je trdil, da umrjejo večinoma za kapjo ali vodenico, otroci pa zastajajo v rasti, otepe na umu in so podvrženi raznim boleznim.

Ces. svetnik g. Pirc je obravnaval o alkoholizmu zlasti z ozirom na kmetijski stan. On ni za popolno odpravo opojnih pijač, in sicer iz gospodarskih ozir, je pa za odpravo vinogradov po plodnejših krajih naše dežele, zlasti na Dolenjskem. On trdi, da bi bil ta del naše dežele mnogo boljše situiran, ko bi posnel na kmetijstvu bogato Gorenjsko s svojo lepo živino, ki je ne potolče vsakoletna toča, ne uniči mladanski mrz ali jesensko deževje.

Končno biča vladno birokracijo, ki ne hodi z duhom časa. Posebno drastična se je pokazala ta birokratska okostenelost pri ustanavljanju »Svete vojske«. To društvo je namreč prosilo ministrstvo par kronic podpore. Toda namesto te je došel ukaz, da naj preiskujejo orožniki po deželi, če ne tiči za tem imenom kaj državi nevarnega!

Učiteljica A. Štupca iz Maribora je nastopila dvakrat. V nedeljo je pozivala žensktvo v boj proti alkoholizmu, kačo na razna ženska društva v tujih državah in tudi v Avstriji, ki uspešno delujejo proti alkoholizmu.

Naštevava neposredna in posredna sredstva za odpravo pijančevanja. K prvim prištevava življenje v družini, katere središče je žena, ki naj skrbi, da je mož zadovoljen na svojem domu. To se zgodi s potrpežljivostjo in s kuharsko izvežbanostjo, zlasti da ne pripravlja jedil, ki bi provzročevala žejo. Kot posredno sredstvo navaja abstinenco, pouk mladine in poslov ter redno posvetovanje z voditelji protialkoholnega gibanja. V ponedeljek je poročala o temi: »Sveta vojska v šoli.«

Učiteljstvu je po večini znano, kako je delovati v šoli proti alkoholu s poukom in primernimi slikami iz brošur: »Učitelj v boju proti alkoholizmu.«

Omeniti je le ene njene misli, namreč da učitelj v vinorodnih krajih nikakor ne more ovreči vsakršne vrednosti vina in je že mnogo doseženo, če po takih krajih odpravi med šolsko mladino uživanje žganja.

Znani slovenski pisatelj g. sod. svetnik Milčinski je v svojem duhovitem govoru bičal z nedosegljivo drastičnostjo »alkoholizem, kapitalizem in birokratizem v družini, vasi in občini. Povedal je, več slučajev, kako strašno deluje alkoholizem v družini, vasi in občini. Povedal je da se bo izdal nov kazenski zakon, ki ne bo toliko ščitil pijancev kot dosedanj, vendar sami paragrafi ne bodo rešili zločeda alkohola, upor proti njemu mora temveč priti iz ljudstva samega, ki ga je zato treba poučevati, v prvi vrsti seveda mladino. Njo je treba odvajati od pijančevanja z ustanavljanjem telovadnih in drugih društev, v katerih naj se vzgajajo zdravi, veseli, poštenci in delavni ljudje.*

Vladni svetnik in ravnatelj dr. Bezjak iz Gorice je referiral obširno o »Vplivu alkohola na vzgojo«.

Deželni šolski nadzornik Levec je pozdravil kongres v imenu dežel. predsednika ter navedel iz svoje nadzorniške prakse več slučajev, kako škodljivo vpliva alkoholizem na učečo se mladino.

Dr. Demeter Bleiweis vitez Trsteniški je poudarjal v imenu društva zdravnikov na Kranjskem, da pripada brez dvoma najvažnejša naloga protialkoholnega boja ljudski šoli ter da bodo zdravniki v tem boju vedno na strani učiteljstva.

Sploh so poudarjali vsi govorniki, da je treba našemu narodu mnogo več izobrazbe.

Izpreobrnjeni pijanec — abstinent Puhar je v imenu delavcev zagovarjal boj proti pijančevanju ter razlagal skioptične slike, ki so pa uspele precej slabo.

Splošna sodba: Tretji protialkoholni kongres je uspel sijajno. Mnogi, ki niso prej imeli niti pojma, čemu je protialkoholno gibanje, so dobili pravi vpogled v to plemento delovanje.

Poprej tako zasmehovani abstinenci in posebe borilci za treznost našega naroda, ki vedno bolj propada zaradi alkoholizma, so dobili v zdravnikih krepko podporo za nadaljno borbo, v simpatiji iz vseh krogov pa zaslužen zadoščenje.

Poudarjanje, da je treba našemu narodu več pouka in večje izobrazbe, zade-

va pa še posebno nas ljudske učitelje, ki živimo med narodom in ki smo mu posvetili vse svoje moči. Zato bodi geslo vseh učiteljev kateregakoli političnega prepričanja, da vztrajno delujemo proti kralju alkoholu, ker spas naroda slovenskega in nas samih je le v treznosti!

Tovarišem, ki poučujejo na obrtnih nadaljevalnih šolah!

Organizacija je dandanes za vsak stan nujno potrebna. Slovenski učitelji obrtnih nadaljevalnic pa še nismo organizirani. Za prospeh obrtnih nadaljevalnic, a tudi z ozirom na naše gmotne koristi je skrajni čas, da se združimo v trdno organizacijo. Ker je pa pri tako važni zadevi treba čuti več glasov, vabiva Vas slovenske učitelje obrtnih nadaljevalnic s Kranjske, Štajerske in Primorske, da se izjavite, ali ste voljni pristopiti nameravanemu društvu. Vabiva Vas tudi, da stavite v tej zadevi pravočasno svoje predloge in nasvete, da bo nama mogoče pripraviti vse potrebno za ustanovni shod, ki naj bi bil o Binkoštih v Ljubljani.

Posnemajmo slične organizacije v Čehih in Nemcih!

Tovariši, storimo to prav kmalu; odlašali smo dosti dolgo!

Francišek Rant,

nadučitelj in vodja obrtne nadaljevalne šole v Radečah pri Zidanem mostu.

Dragotin Humek,

strokovni učitelj, učitelj risanja na obrtni nadaljevalni šoli v Krškem.

Kako nam je presojati tečaje za ljudskošolske učitelje na kmetijskih šolah.

Piše K. K.

Leta 1912 so se v počitnicah zopet po vseh kmetijskih šolah vršili nadaljevalni tečaji za ljudskošolske učitelje. Udeležil sem se pettedenskega takega tečaja na kmetijski šoli v Št. Juriju ob J. Z.

Opravka je bilo vsak dan dovolj. Po 6 ur na dan smo poslušali podavanja, najmanj 2 uri sta bili določeni demonstracijam, vsako nedeljo in vsak praznik smo pa napravili pod vodstvom g. ravnatelja in strokovnega učitelja zanimive ekskurzije.

Podavatelji so vsi povprek prav skrbno pripravili svoja podavanja; bila so dovršena strokovnjaška in eminentno praktična. Poslušali smo jih tudi nehote s tistim zanimanjem, ki so ga po pravici zaslužili.

Največ smo pa pridobili glede praktičnih zmožnosti v kmetijstvu pri demonstracijah zunaj na vrtu, v gozdu, po njivah, travnikih, v hlevu, pri domačih gospodarskih opravkih, v delavnici itd.

Ekskurzije so bile demonstracije višje stopnje, v širšem obsegu, ki niso samo naše umevanje gospodarstva poglobile, ampak nam tudi nujale neizbrisljive užitke in zabavo. V tečaju smo imeli pravzaprav plodnosne in prijetne počitnice. Odkritosrčno moramo izreči voditelju tečaja kakor vsem podavateljem iskreno zahvalo in priznanje za trud.

O pravem pomenu tega tečaja pa menda ni bil nihče izmed udeležencev začetkoma na jas. em. Vabilo ministrstva, na čigar podlagi smo prosili za udeležbo, ni tega precizno in jasno izražalo.

Takoj prvi teden nam ga je pa odkril in obširno utemeljeval deželni sadjarski nadzornik za Kranjsko g. Humek. Podrobno dispozicijo dotičnih pedagoških podavanj nam je prepustil v več izvodih in jo poseduje vsak udeleženec. Namen teh tečajev je, usposobiti čim več ljudskošolskih učiteljev za poučevanje in vodstvo bodočih kmetijskih nadaljevalnih šol. Dasi avstrijski drž. šolski zakon govori v ministrski odredbi z dne 10. julija 1885, št. 1985, o ustanavljanju takih šol, se vendar faktično niso uvedle, oziroma koder se je katera pojavila, je kmalu zaspala zaradi notranje nemožnosti eksistence in prevelikih zaprek vobče. Zaradi tega je bilo prvo poglavje podavanja g. Humeka posvečeno reorganizaciji kmetijskih nadaljevalnih šol po modernih potrebah. Meni se zdi, da je o reorganizaciji težko govoriti, ker — kakor že omenjeno — razen ministrske odredbe z dne 10. julija 1885 dosega o kmetijskih nadaljevalnih šolah pri nas sploh ni bilo ne duha ne sluha. O reorganizaciji nečesa govoriti, kar še nikdar ni obstajalo, ne gre.

Ministrstvo pa namerava s sličnim ustrojem, ki garantira obrtno-nadaljevalnim šolam obstoj in uspeh, k življenju zbuditi kmetijsko nadaljevalno šolstvo in ga krepko podprti. Seveda se tozadevne akcije vrše, kakor pri nas običajno, prikrito, brez vsakega sodelovanja učiteljstva.

* Tudi klerikalci naj se streznejšo od pijanosti divjega sovraštva proti šoli in učiteljstvu ter naj obema med ljudstvom ne ubijajo časti in ugleda! Tu bi bila treznost najbolj na mestu! Uredn.

Vzor je avstrijski upravi kmetijsko nadaljevalno šolstvo v Nemčiji, kjer si zadnjih deset let močno prizadevajo, uvesti ga v vsaki vasi pod imenom „ländliche Fortbildungsschulen“.

Propagando za to šolstvo vodi na Nemškem s posebno vnmemo vseučiliški profesor Gisevius v Gießnu, ki tudi naobrazuje ljudskošolske učitelje v posebnih tečajih v tozadevne namene.

Pripomniti mi pa je, da Nemci posnemajo v tem oziru le Francoze, koder obstoja to šolstvo izvrstno organizirano po „lique de l'enseignement“ in uživa ogromne državne prispevke.

Pri nas na Slovenskem se baje posebno zavzema reakcionarna stranka za uvedbo takega šolstva. Kmetijsko nadaljevalno šolstvo je menda ena izmed glavnih točk v presnovi ljudskega šolstva po programu klerikalne stranke.

V svesti si moramo biti, da klerikalna stranka sedanjemu ljudskemu šolstvu posebno očita, da baje v nobenem oziru ne ustreza gospodarskim in življenjskim potrebam mase ljudstva na kmetih. Ne pretiramam, ako trdim, da goje vsi zastopniki klerikalne stranke povprek do sedanjega ljudskega šolstva zaradi raznih domišljnih in le deloma stvarnih hib zgolj le zaničevanje. Konkretne oblike zadobiva to zaničevanje seveda v zapostavljanju, preziranj in zaničevanju nas učiteljev samih, ker se drugače ne more izražati.

Od kmetijskega nadaljevalnega šolstva pa menda pričakujejo vsega tega, kar sedanjemu ljudskemu šolstvu odrekajo.

Mi učitelji se gotovo dobro zavedamo, da je današnje ljudsko šolstvo še nepopolno, da zaradi raznih hib še ne more izpolnjevati povsem svoje eminentne kulturne naloge, ki sem jo ponovno preciziral v drugih svojih razpravah. V istih sem tudi razvijal in dokazal, da so vsi pomembnejši, višji uspehi ljudskega šolstva, posebno z ozirom na gospodarske potrebe in vzgojo, edino le odvisni od zares zmožnega in značajnega učiteljstva in dobrega obiska.

Nadaljevalno šolstvo je del splošne ljudske naobrazbe in vzgoje, pripada popolnoma ljudskemu šolstvu, je le njega izpopolnitev z ozirom na rastoče potrebe po splošni in strokovni naobrazbi.

Nadaljevalno šolstvo pomenja le raztezanje ljudske naobrazbe čez običajno šolsko obvezno dobo, namreč do 17., oziroma 18. leta za specialne gospodarske in življenjske potrebe glavnih produkcijskih panog: kmetijstva, obrtništva, trgovstva itd. Nadaljevalno šolstvo ni nič drugega nego višji razvoj splošnega ljudskega šolstva, njega izpopolnjevanje v smeri kulturne naloge, ki jo ima reševati ljudsko šolstvo.

Tako pojmovanje kmetijskega nadaljevalnega šolstva prepereči vsako nesporazumljenje s strokovnim učiteljstvom na kmetijskih strokovnih šolah. Opetovano in opetovano je g. Humek poudarjal, da učiteljstvo ne sme smatrati nadaljevalne šole kot enako vredno in enako pomembno pravi strokovni šoli, in da se zaradi tega ne sme noben učitelj, ki poučuje na podlagi usposobljenosti po tem tečaju na nadaljevalni šoli, čutiti in žiriti kot nekaj strokovni poljedelski učitelj. Priznal je, da obstoja celo od ministrstva tozadevno strogo pojasnilo, po katerem se mora kurzistom ljudskošolskim učiteljem ta presporna točka posebno na srce polagati, da se tako že vnaprej vsa akcija izogne ostrega nasprotstva od strani raznih strokovnjakov na kmetijskem polju, posebno učiteljev kmetijskih strokovnih šol.

Vsa ta bojazen je glede nas brezpomembna, zakaj mi bomo vedno vztrajali na stališču, da je kmetijska nadaljevalna šola le izpopolnjevanje, nadaljna stopnja višjega razvoja splošnega ljudskega šolstva (höherer Ausbau der Volksschule) ali z drugimi besedami:

Kmetijska nadaljevalna šola ni nič drugega nego raztezanje ljudske naobrazbe na dobo nedospelosti še od 14. leta naprej s specialnim namenom, ustrežati gospodarskim potrebam najvažnejše produkcijske panoge, kmetijstvu.

Učni načrt bodočih kmetijskih nadaljevalnih šol, ki ga je istotako prejel vsak udeleženec, je povsem strokovnjaški, učna metoda pa naj bo ista kakor v ljudski šoli. V že navedeni dispoziciji predavanj gosp. Humka je razloček med strokovnim šolstvom in nadaljevalno šolo označen z besedami: „Nočemo učiti kmetijstva, ampak poučevali bomo kmetijsko prirodznanstvo, kakor se to vrši s prirodznanstvom v ljudski šoli na podlagi razpravljanja, toda v širšem obsegu.“

Kakor razvidno, dokaj jasno, vendar s tem ni še pojem o bistvu in vlogi kmetijske nadaljevalne šole popolnoma preciziran. Ni strokovna šola, ker ne more in ne sme biti, v istini bo, kakor sem že omenil, višja stopnja razvoja ljudskega šolstva, ki ima ustrežati strokovno gospodarskim potrebam širše mase kmetijskega ljudstva. Takemu pojmovanju se pa protivijo iz znanih razlogov, posebno zaradi preziranj do ljudskega šolstva, ravno tisti krogi, ki jim je baje kmetijska nadaljevalna šola posebno k

srcu prirasla. Klerikalna stranka se namreč z vnmemo trudi, rušiti temelje ljudskega šolstva, obenem pa se ogreva za uvedbo nadaljevalnega šolstva za kmetiško stroko. To se pa ne more nikakor ujemati. Znano je, da so reformni predlogi klerikalne stranke naperjeni proti glavnima, bistvenima činiteljema rentabilitete ljudskega šolstva sploh, namreč proti učiteljstvu in dobremu šolskemu obisku. S skrajšanjem šolsko-obvezne dobe na 3—5 let, z odpravo vseh večrazrednic hočejo legalizirati slab šolski obisk, z zaročljenjem učiteljstva in sedaj z zabranjevanjem izboljšanja našega gmotnega položaja pa hočejo onemogočiti nastoj naobrazbenega, sposobnega in značajnega učiteljstva. Že davno bi bilo treba naša učiteljišča presnovati v višja učilišča, ki bi dajala bodočim učiteljem času primerno višjo vsestransko in tudi gospodarsko naobrazbo, a ničesar se ne zgodi, nasprotno, zastopnikom klerikalne stranke sedanja učiteljišča nudijo gojencem še preveč, oni zahtevajo zmanjšanje letnikov. (Konec prih.)

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Slovenjebistriško učiteljsko društvo je imelo svoj občni zbor dne 9. prosinca v Sl. Bistrici. Predsednik pozdravi navzoče in vošči vsem prijetno Novo leto, v kolikor je to v našem položaju sploh mogoče. Pravi, da so se naše vrste sicer neznatno skrčile, da pa te vrste zavedno ramo ob rami korakajo nemoteno proti zastavljenemu smotru, da ga ni med nami, ki bi ne bil globoko prepričan o važnosti stanovske zavednosti; najmanj pa nas malenkostne osebnosti ovirajo pri našem smotrnem delu.

Ker bi leta 1912 imelo društvo slaviti svoj 40letni obstoj, a tega z ozirom na obupen gmotni položaj ni storilo, poroča predsednik na podlagi zapisnikov in tozadevnih listin o postanku, razvoju in današnjem stanju društva. Osobito je poudaril periodo, v kateri se je društvo postavilo na narodna tla, in se hvaležno spominja tistih mož, ki so ta važni prevrat provzročili; osobito imenuje bivšega našega tovariša in sedaj častnega člana G. Polanca.

Blagajnikovo poročilo se je preložilo na prihodnje zborovanje, ker je bil blagajnik na udeležbi zadržan in se je opravičil.

Izmed dopisov je bil oni Zveze v zadevi rednega pošiljevanja pripevka K 1 od vsakega člana, dalje dopis društva „Selbsthilfe“. Nasvet tega društva, naj bi se volili za ta okraj zaupnik, se je odklonil, pač pa se je od vseh tople priporočil pristop k „Selbsthilfe“ in „Samopomoči“. Tvrdka Zinauer v Št. Jakobu je poslala na ogled stereoskop in 4 serije slik.

Z ozirom na pamflet na učiteljstvo, zagrešenem po Pregelju v koledarju Mohorjeve družbe, se je ukrenilo, da vsak izstopi iz te družbe, da izginejo te knjige iz knjižnic in se tudi po vsej možnosti vpliva na izstop drugih članov.

Tovariš Kukovič je prinesel s seboj veliko število tabel, na katerih so šematično predstavljene razne zmesi umetnih gnojil, njih uporaba na razne vrste zemlje in njih učinek.

Na predlog tovariša Krotkega se z vzklikom in popolnoma enoglasno izvoli star odbor, samo namesto podpredsednika M. Vršiča, ki je sedaj meščanski učitelj v Krškem, se izvoli tovariš Kukovič.

Predsednik izjavi sprejem izvolitve in predlaga prvi četrtek meseca sušca kot dan prihodnjega zborovanja, kar se soglasno sprejme. R.

Politiški pregled.

* Zveze proti nemškemu blagu so ustanovili na Francoskem. Člani te zveze bodo povsod in na vse možne načine označevali in širili bojkot nemškega blaga, tako da se nemški izvoz na Francosko zapreči.

* Hrvaški jezik v železniški službi v Bosni in Hercegovini. Za železniške uradnike v Bosni in Hercegovini je izdana naredba, da morajo vsi do 15. j. n. 1915 se naučiti hrvaškega jezika. Svoje znanje hrvaškega jezika morajo dokazati v treh izpihih. Menda se doseže po dogovorih med vlado in saborom, da se uvede hrvaščina za uradni jezik na bosanskih železnicah.

* Parlamentarna straža na Ogrskem. Predsedstvo ogrske zbornice dela zdaj sporazumno z domobranskim ministrstvom priprave, da prične parlamentarna straža že v prihodnji seji ogrske zbornice poslovati.

* V Avstriji bo kovan denar za Bolgarijo. Nižjeavstrijska eskomptna družba v družbi z ogrsko tigovsko banko in narodno bolgarsko hranilnico izvršita kovanje bolgarskega srebrnega in bronaste denarja. Kovalo se bo prihodnje dni srebrnega denarja za 5,000.000 levov (okrog 5 milijonov kron) in 50,000.000 komadov bronastih novčičev. Polovico tega denarja se bo kovalo na Dunaju, polovico pa v Kremnici.

* Hrvaška. Ogrska vlada hoče polagoma uvesti na Hrvaškem zopet normalne raz-

* Klerikalci in dež. šol. svet v Ljubljani pa zabranjujejo uporabo šolskih telovadnic! Uredn.